

leret eller på anden vis givet udtryk for gennem et par årtier - og i festivalform første gang med gennemslagskraft på Woodstock i 1969 - de bliver i opdateret form udtrykt i det krydsfelt og den katalysator, som Roskilde Festival har udviklet sig til med evne til at give eller rumme de udtryk og signaler, en ungdomskultur i Nordeuropa alt for ofte har været uden mulighed for at opleve eller udtrykke. I 1980'ernes start rykkede Roskilde Festival som nævnt ud over de lokale rammer, og den er nu universel i indhold og budskab. Festivalen ville spejle dele af sin tid, især de dele, der kunne udvikle og forbedre ungdomskulturens vilkår og de mange ikke-mainstreamedes vilkår i en forbrugsanstrengt, materialistisk, ufredelig, basis-ressourceødende, egoistisk vestlig verden. Roskilde Festival er blevet en af de få, markante begivenheder, som giver sit publikum og sine omgivelser andet end blot det forventelige. Festivalen gav og giver plads for stil. Stil skabes på gadeplan og kan ikke planlægges - den vokser ud af en generations hverdag og virkelighed og er refleksioner fra levende væsener, hvis identitet og fælles følelse ad uforklarlige veje og årsager mødes - f.eks. på en Roskilde Festival. Her kan man møde den ungdomskultur, som det velfriserede, stræbsomme samfund alt for ofte ikke vil kendes ved - den ungdomskultur, som giver tilbud om, mulighed for som en bølgebevægelse over den materielle, ukærlige verden at solidariser sig med sin tid - en udvikling snarere end en revolution. Subkulturer og udtryk, som vil poppe op igen og igen - stærkest, hvis de søges undertrykt. Mange finder deres rum på Roskilde Festival, hvor man kan møde meninger, aktioner og føle fællesskab med mange tusinder, som man ikke kender, men har tro på det bedste i.

Der er ikke i sig selv tale om en trussel, når der aktioneres fra gadeplan - måske snarere tværtimod. Helt sikkert har generationskonfrontationer effekt, og hvis systemer følges tavst, blindt eller kuert, så er ethvert samfund truet, hvad Tyskland, Rumænien, Chile, Irak, Spanien osv. har leveret beviser på. En Mogens Fog var en klog systemets leder, da han mødte en Finn Ejnar Madsen på sin talerstol. Politifolk var uden klog ledelse, da de var i aktion på Fælledvej i 1993. En unødvendig konfrontation opstod og eskalerede. Læren om aktion og reaktion kan ikke negligeres.

Med os ud af det 20. århundrede vil vi bringe paradokser og handlingslamelse, når det handler om menneskelig, sjælelig og åndelig velfærd - og materiel velfærd. Effektivisterne vil med alle midler søge magten og glemme i morgen. De små samfund vil blive søgt opslugt - og tilsvarende vil menneskelige behov for dem øges i form af prototyper, som Huset i Magstræde, Thy-lejre, Christiania - bofællesskaber og organisationsformer i øvrigt. Nye miljøer og »sub-samfund« vil forskrække og berige de traditionelle mønstre

- langt forbi den næste årtusindstreg. Forsamlinger af mennesker, der søger samme identitet eller solidaritet vil uvægerligt få søgning; festivaler, organisationer, kampagner. Folkevalgte repræsentanter vil i stigende grad repræsentere de stærke mindretals eller økonomiske interesser og derved fremkalde eller styrke tendenser til sammenhold i mindre, folkelige enheder - noget af det, som især Norge, Danmark og Irland synes at have sin friheds og trivsels styrke i. Dette kan synes utopisk i en tid, hvor elektroniske medier gør afstande ubetydelige, hvor folk taler on-line med Tokyo og New Delhi over internet. Men lokalt og globalt er ikke nødvendigvis modsætninger. Måske giver 1960'ernes »globale landsby« (McLuhan) først nu for alvor mening i forhold til den verden af telekommunikation og cyberspace, der netop giver mulighed for at indgå i selektive interessefællesskaber - musik er blot et af mange. Den nye teknologi, der i hænderne på forstenede bureaukrater kan medvirke til fremmedgørelse, åbner for, anvendt af visionære og ihærdige computerfreaks, dialog af transnational karakter og kan derved - ligesom og på lige fod med lokalsamfundene - imødegå det stigende behov for et socialt tilhørsforhold.

Kulturen som våben har man set brugt og misbrugt. Vera Lynn opmuntrede krigere til større effektivitet, mens Pete Seeger, Country Joe McDonald m.fl. med deres sange havde en anden form for respekt for liv. »Blomsterpistolen« (The Young Flowers) i 1968 var ét af mange danske eksempler på, at rocken, ungdomskulturens effektive budbringer, ville bruge sine kræfter imod systemets overmagt, ødelæggelse, misbrug, dekadence - og gøre det med hyldest til kærlighed, fællesskab, menneskerespekt, indsats.

Her kommer et fænomen som Roskilde Festival igen ind i billedet. Enhver tid har brug for sine stævner, hvor man mødes om fælles identitet - et behov, som vil blive skærpet i takt med stigende fremmedgørelse og centralisme. Roskilde Festival er vel sin tids Alsang, Grundlovsstævne, Thy-lejr eller Woodstock - et forsøg på at markere ungdomskulturens kvalitet og styrke - dens manglende skråsikkerhed og herskesyge, dens opmærksomhed på en truet klode, dens energi og offervilje, dens åbenhed for udvikling. Kunstnerne møder deres folkeflokke. Den væsentlige dialog vil vi tage med os ind i det næste årtusinde.

Hvis politikere er kloge, så sikrer de, at vilkår for skoler og uddannelser styrkes. Hvis de er lidt klogere, så giver de også maksimale muligheder for, at kulturen og dens forsamlinger kan leve optimalt. Så trives folket, så udvikles det og dets samfund. Langt, langt ind i det næste årtusinde vil behovet for sådanne optimale vilkår stige og stige - mens man mod udgangen af dette årtusinde forarmer mere og mere. Formaliserer, bureaukratiserer og komplicerer - og gør det vanskeligere for organisationer og deres

Røde Mors Rockcirkus - Roskilde Festival 1976.

folk at virke. En erkendelse af at der skal skabes respekt for folkelige kræfter må komme som konsekvens af de mange kortsigtede - ikke mindst økonomisk styrede - fokuseringer i de eksisterende systemer.

De få er oftest for få til ad simpel demokratisk vej at vinde mærkesagerne - der må argumenter og saglig folkelig styrke til. Måske kan teknologiens og elektronikkens muligheder blive redskabet, der yderligere nødvendiggør og muliggør menneskets og miljøets kamp for fortsat liv, et redskab, som giver netop de nye generationer muligheder og forspring, som berettiger håb om kvalitativ udvikling. Hvor disse muligheder hidtil mest synes anvendt til underholdning, benovelse og fortsat øget papir- og plastikvælde - så kunne en fremtid bringe håb om positive resultater, når årtusindskiftets generationer bliver i stand til at forene frygt, håb og nødvendighed i teknologiens spaces. Den generation og dens tid er ved at køre sig i stilling - også på en Roskilde Festival, der holder fast i musikken som budskabsbærer, men som også byder teknologien med for at bruge dens uanede muligheder sammen med det folk og den jord, den er på vej til at slå ihjel.

Man tager til festival i Roskilde for at opleve. Underholdning og påvirkning med idé. Ikke en løftet-pegefinger-idé, men en idé om via forskellige udtryk at afprøve grænser, flytte grænser, påvirke grænser. De energier har ungdomskulturene, og de vil eksistere, uanset hvilke overgreb de udsættes for.

Al energi kan transformeres - og vil blive det. Det enkelte menneskes energi og vilje til med- og modspil vil bære menneskeheden afmægtigt videre i kampen mod historieløshedens afstumpethed »Som om vi bar et barn var-somt på armen« (Nordahl Grieg).

I Roskilde Museums udstillingskatalog »Vi mødes i Roskilde« fra 1995 kredser museumsinspektør Grete Rung om festivalfænomenets forunderlighed. Hun kan efter måneders arbejde og studier af fænomenet konstatere, at frihed, lighed og fællesskab ikke er udtjente klassekampsbegreber - snarere væsentlige kernepunkter ved festivalens tiltrækningsevne - og i nøje sammenhæng med tilværelsen uden for festivalen.

Omkring Roskilde Festival er der i de senere år dukket en række afledte aktiviteter op i takt med, at festivalens kvalitet, omdømme og gennemslagskraft er øget.

Selv har festivalen udbygget sit udviklende samarbejde med Carlsberg til også at omfatte spillestedskampagnen VENUE, som hvert år (den sidste weekend i januar) siden 1993 har sat fokus på danske, mindre, rytmiske spillesteder, deres bands og deres publikum - i forsøg på at få kulturpolitikkerne til at erkende værdierne på dette område - og energierne her. 50 koncerter i 20 byer over en lang weekend.

SPOT er et andet nyt initiativ, sammen med Carlsberg, Morgenavisen Jyllands-Posten og ROSA (Dansk Rocksamråd), som handler om unge bands på vej - og som ikke vil have gavn af for store jobs for tidligt i karrieren - derfor en aktivitet på »klubplan« med cirka 400 deltagende orkestre.

HEYDAY er et én-dagskoncept, som Roskilde Festival startede i sensommeren 1994 - med en smal musikprofil, som appellerer til et særligt publikum. De nævnte 3 knopskydninger på Roskilde-træet har alle haft stor og anerkendt succes fra start - hos medier og publikum.

Den respekt, der er om Roskilde Festivals organisation og arbejde, har også medført, at andre ønsker at profilere sig via festivalen og søge nytte af festivalens know-how. København som Kulturby i 1996 og Roskilde bys 1000-års jubilæum i 1998 er eksempler herpå. Repræsentanter fra Roskilde Festival har central placering i arbejdsudvalg i forbindelse med disse arrangementer. Når Danmark er vært ved et FN-arrangement (Summit i 1995), når KUC (Københavns Ungdomscentre) skal have idéudviklet, når Koda skal debattere nye afregningssatser, når rytmiske spillesteder skal supportes med energi, når kommuner har drømme om kulturhuse, koncertsale, byfester mv. - så inviteres »Roskildefolkene« til møde eller mere. Rådet til alle - kommuner såvel som arrangører - er, at man skal søge at udvikle egne originale, kreative energier. Og man skal satse på kvalitet i alle led. Der er en tendens til i dagens lille Danmark, at man søger at få noget, som andre allerede har - fes-

tivaler, kulturhuse, vandlande, butikcentre osv. De sande og store succeser opnås oftest af de byer eller arrangører, som kan, vil og tør »gå selv« og derved komme først med det nye, det anderledes, det enestående.

Roskilde Festival startede som en flerdages musikfestival - og er det stadig - om end i en udviklet udgave. Men den er nu en hel del mere end blot en festival på en mark i Roskildes sydlige udkant. Roskilde Festival er ikke meget i sig selv, men en hel masse i kraft af sit samspil med byen - dens kulturelle foreninger, ikke mindst de idrætslige, med myndighederne, med medier, turistliv - og med flere tusinde enkeltpersoner, som giver timer og tanker til begivenheden. Sådan er virkeligheden omkring Roskilde Festival - og i Roskildes kulturliv.

Som nævnt kan Roskilde fejre 1000-års jubilæum som bysamfund i 1998. I århundreder har byen haft et kulturliv - kirkens liv, forskellige sociale lags hverdagskulturliv med håndværk, idræt, spil, teater, musik, undervisning osv. - Roskildes kulturliv er rigt i dag. Det stille fine, aktive kulturliv i hverdagen byder på mere end 700 registrerede kulturelle foreninger og organisationer. Dejligt mange for en by af Roskildes størrelse - og ikke overraskende i en by, hvor bystyrets kulturelle visioner eller investeringer ikke prioriteres særligt højt. De mange foreningers og initiativers ildsjæle og energier har startet, båret og udviklet meget. Bystyret har hjulpet denne »lidt-af-det-hele« politik på vej med sjatpis-støtte til stort set alt småt. Ikke rigtigt nogen profil eller satsning, ikke rigtigt nogen lang tidslinje. Nedslidte folkeskoler og institutioner, musikskole, svømmehaller, stadion, legepladser, tilskudsordninger osv. har man. Og ventelister. Økonomien har styret stramt - hvor visse andre samfund har ladet fremsyn, optimisme og investeringer vise vejen. I det lys har en festivals afkast direkte til foreningslivet og via Foreningen Roskildefonden til organisationer og andre initiativer skabt gode muligheder. Gennem festivalårene er langt over 100 millioner kroner formidlet. I offentlige discounttider lander midlerne ofte på tørre steder. Et menneskeligt og visionært samfund tækkes ikke blot sin handelsstand og sine vælgere - det lytter til og spiller op til *alle* sine borgere - også dem uden stemmeret, penge og pressionsmulighed. Også i Roskildes hverdag er der grupper, der lider under, at de er for svage, for farlige og besværlige og under, at det ikke »koster« alverden at overse dem: de studerende, børnene, de ældre, de svage, de arbejdsløse, de fremmede. Det er kortsigtet og fattigt. Og farligt.

I de allerseneste år er det offentlige Roskilde kommet på banen med en række byrumssatsninger for voksne - med øget smalkost for de førnævnte grupper til følge. Flere af byens rum er blevet renoveret - de to hovedgader, Domkirke-området, Hestetorvet - og havneområdet er på vej som et smukt og attraktivt område - mest for byens voksne borgere og turister.

Enhver by og tid skal have ambitioner om kvalitet og gode oplevelser, om udvikling og uddannelse, om drømme og fremtid. En by skal ville og kunne og turde. Ikke voldsomt på ethvert område, men helhjertet og i særlig grad på nogle udvalgte. I Roskildes kulturliv findes fortsat ideer og energier - og mange gode viljer til at få dem koordineret og realiseret.

Der er skrevet meget om Roskilde Festival gennem årene. Kilometervis i aviser og magasiner. Ved udarbejdelsen af denne artikel har jeg hentet idéer og citeret fra bl.a. *Festivalen*, Forlaget Borgen 1980, *Roskilde Festival*, Informations Forlag 1981, *Mellem Drømme og Drøn*, Chr. Erichsens Forlag 1995, *Vi mødes i Roskilde*, Roskilde Museums Forlag 1995 samt egne, tidligere artikler.

Bilag 1*Arealstatistik*

Arealanvendelse for Roskilde Festival i td.l. (1 td.l. = 5.516 m², 1 hektar = ca. 1,8 td.l.)

År	Publikum	Lukkede omr. Camping	Parkering	I alt	
1971	3 (heri både publikum, lukket område og camping)		1	4	
1972	10 (heri både publikum, lukket område og camping)		2	12	
1973	14 (heri både publikum, lukket område og camping)		2	16	
1974	14	22,5	Er medregnet i publikumsareal	4	40,5
1975	14	22,5	13	4	53,5
1976	14	22,5	18	8	62,5
1977	14	22,5	17	11	64,5
1978	13	24	28	13	78
1979	13	24	26	14	77
1980	14	23	30	14	81
1981	14	23	42	18	97
1982	14	23	47	20	104
1983	20	23	57	20	123
1984	20	23	57	23	123
1985	20	23	57	23	123
1986	23	20	54	23	120
1987	23	20	54	23	120
1988	23	20	54	23	120
1989	23	20	53	29	125
1990	23	20	51	34	128
1991	23	22,5	57	40	142,5
1992	23	22,5	59	42	146,5
1993	29	22,5	68	40	159,5
1994	29	22,5	86	57	194,5
1995	46	27	101	69	243
1996	46	30	110	78	264

Bilag 2

Publikum

	Publikum	Billetpris i forsalg (DKK)	Billetpris ved indg. (DKK)
1971: 28.-29.8.	10.000 pr. dag over 2 dage	30,-	30,-
1972: 1.-2.-3.7.	15.000 - - - 3 -	40,-	40,-
1973: 29.-30.6.+1.7.	18.000 - - - 3 -	40,-	50,-
1974: 28.-29.-30.6.	21.500 - - - 3 -	50,-	55,-
1975: 27.-28.-29.6.	26.000 - - - 3 -	55,-	70,-
1976: 2.-3.-4.7.	32.500 - - - 3 -	60,-	80,-
1977: 1.-2.-3.7.	31.000 - - - 3 -	80,-	100,-
1978: 30.6.+1.-2.7.	36.500 - - - 3 -	100,-	120,-
1979: 29.-30.6.+1.7.	40.000 - - - 3 -	110,-	130,-
1980: 27.-28.-29.6.	50.100 - - - 3 -	130,-	150,-
1981: 26.-27.-28.6.	51.500 - - - 3 -	150,-	170,-
1982: 2.-3.-4.7.	57.500 - - - 3 -	170,-	190,-
1983: 1.-2.-3.7.	60.600 - - - 3 -	200,-	220,-
1984: 29.-30.6.+1.7.	64.800 - - - 3 -	210,-	240,-
1985: 28.-29.-30.6.	53.500 - - - 3 -	240,-	270,-
1986: 4.-5.-6.7.	56.900 - - - 3 -	290,-	340,-
1987: 3.-4.-5.7.	58.700 - - - 3 -	320,-	370,-
1988: 1.-2.-3.7.	62.100 - - - 3 -	340,-	400,-
1989: 30.6.+1.-2.7.	56.300 - - - 3 -	390,-	460,-
1990: 28.-29.-30.6.+1.7.	70.600 - - - 4 -	440,-	500,-
1991: 27.-28.-29.-30.6. *	60.500 - - - 4 -	490,-	540,-
1992: 25.-26.-27.-28.6. **	64.500 - - - 4 -	540,-	590,-
1993: 1.-2.-3.-4.7.	76.500 - - - 4 -	540,-	590,-
1994: 30.6.+1.-2.-3.7.	90.000 - - - 4 -	540,-	590,-
1995: 29.-30.6.+1.-2.7.	90.000 - 1)- - 4 -	600,-	800,-
1996: 27.-28.-29.-30.6.	90.000 - 2)- - 4 -	690,-	
1997: 26.-27.-28.-29.6.		4 -	750,-

* Gratis adgang om søndagen for personer over 50 år, bosiddende i Roskilde Kommune.

** Herefter gratis adgang om søndagen for alle personer over 50 år.

- 1) Udsolgt 10. juni.
- 2) Udsolgt 29. april.